

LLETRES

Camus: la càrrega de la llibertat

María Moix

“Però no cal patir!
És massa tard, ara,
sempre serà massa tard!
Encara bo!”

A les portes del norantè aniversari del seu naixement es produeix una revifalla de la difusió de l'obra de l'escriptor, filòsof i periodista Albert Camus (1913-1960). Malgrat que probablement passarà a la història de la literatura de les idees amb el binomi format per *L'estranger* (1942) i *La pesta* (1947), el Premi Nobel de Literatura de 1957, mort en accident de cotxe prematurament, compta amb algunes obres que no deixen d'apuntar els grans temes de la condició humana, ara reeditats i posats a escena; a banda de les que sortiran citades podem destacar *La chute* (1956), *L'estiu* (1957), *Calígula* (1945), *L'état de siège* (1948), o *Les justes* (1949). Amb *La caiguda* (1957), que completaria la trilogia inicial, es presenta la confessió pública, originada en un bar d'Amsterdam, d'algú que reconeix que no podem condemnar els altres sense jutjar-nos abans a nosaltres mateixos. Es tracta d'un home d'èxit, advocat culte, que triomfa amb les dones, els amics i les virtuts fàcils, que és testimoni passiu d'un drama, un suïcidi, a les aigües del Sena al seu pas pel Pont des Arts, a París. La conseqüència d'aquesta inacció és el capgirament de la seva exitosa vida vers una altra plena del sentiment de culpa que desemboca en una reflexió més genèrica sobre el concepte de llibertat, que enceta una reflexió ètica mortificadora sobre el seu comportament passat. Mortificadora perquè el propi acte de confessió, en una mena de paròdia d'autojudici, no fa sinó anihilar-lo definitivament en la ciutat de la boira, la humitat i la mort: Amsterdam.

Camus, en boca del Jean-Baptiste Clemence que ens adreça el seu desesperat soliloqui, afirmarà “Som lliures i, llavors, ens les hem d'arreglar de la millor manera possible. Però la llibertat no és pas una recompensa, és una càrrega molt feixuga. A la fi de cada llibertat hi ha sempre una sentència. Per això tot-hom hi té por.” Sense deus a qui recórrer ni referents abastables, l'acte d'assoliment de la llibertat i la felicitat esdevé una recerca inacabable i alhora impossible d'assolir, com ens mostra també a *El malentès* on Jan, un home casat decideix tornar a casa de la seva mare després de molts anys d'absència i rancúnies. Es presenta sol a l'hostal que dirigeix la seva mare i la seva germana, que, havent passat tant de temps, no el reconeixen. Aquestes, fartes del clima gris en què s'han vist obligades a sobreviure, estalvien tant com poden gràcies a l'espoliació dels escassos hostes que hi arriben per poder marxar cap a terres càlides, allí d'on ve el fill-germà. Els mateixos temes de la injustícia del sofriment i l'absurditat de la vida que amaren *La pesta* –en boca de la figura del metge–, en la línia de la literatura concentracionària, i de *L'estranger* –de la mà del cínic homicida.

Els trets característics dels personatges traçats per Camus, com els escenaris escollits, afavoreixen habitualment lectures dramatitzades de les seves obres en prosa, com és el cas que ens ocupa: el to monològic, la força caracteritzadora del personatge, les seves contradiccions humanes, l'entorn físic en què es mou, tot plegat traspua possibles escenes teatrals que Carles Alfaro interpreta amb una lucidesa excepcional, confegint una escenografia i il·luminació memorables, on el pes del text va amarant el continent i finalment, la caiguda, l'ofegament, no només afecta el pobre i dissortat Clemence, sinó també tots i cada un dels esperits dels espectadors: simplicitat, lirisme i onirisme com-

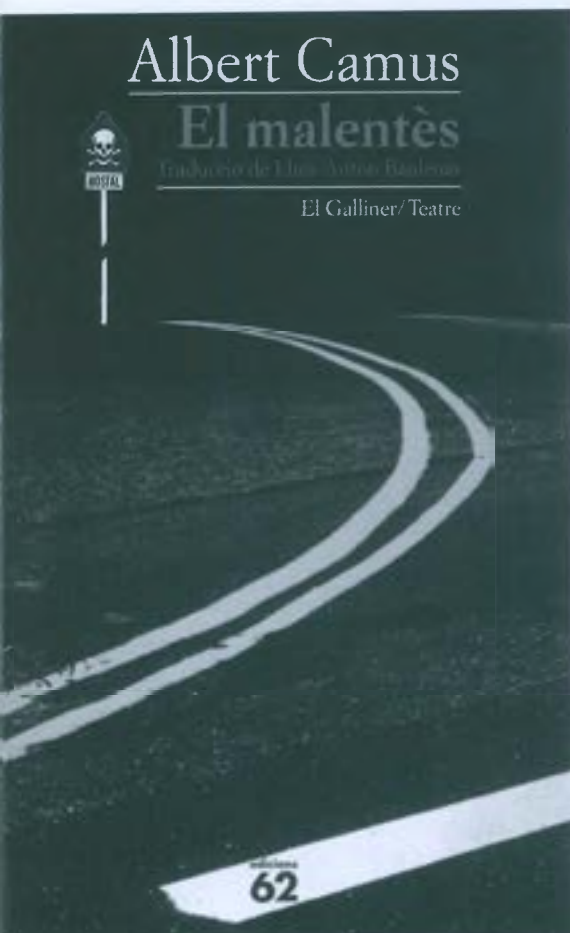

FOTO: JORDI PLA

La caiguda (TNC)

binats amb un gran enginy. En aquest ambient, el treball de Francesc Orella, com sempre –ja m'he reconegut incondicional seu des d'*Àngels a Amèrica*–, llueix d'una manera sincera, vital, austera, commovedora i plena de força. Joga bé amb els tempos i els matisos que els seus dubtes existencials: vitals i ètics van apareixent en un *crescendo* que administra amb l'habilitat d'un cirurgià. Demolidora i memorable és l'escena on canta-recita l'estrofa de l'abandó moral postrat sobre el llit negat. Potser només val la pena destacar com la segona part de l'obra, probablement per l'adaptació i els talls que de l'obra original s'han decidit de fer, resulta una mica desigual en ser difícil de travar bé les seqüències temàtiques de què està composta.

La Caiguda, d'Albert Camus
Empúries Narrativa, 2002

El malentès, d'Albert Camus
Traducció de Lluís-Anton Baulenas
Edicions 62, 2000

La caiguda

Albert Camus

Coproducció TNC (Sala Tallers)
i MOMA Teatre

Direcció, espai escènic
i il·luminació: Carles Alfaro

Actor: Francesc Orella

